

УДК 378.011.3-051:373.3

Остапйовська Ірина Ігорівна

доцент кафедри теорії і методики

природничо-математичних дисциплін початкової освіти,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

кандидат педагогічних наук, доцент

Приймачук Наталія Володимирівна

студентка педагогічного факультету спеціальності "Початкова освіта"

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Формування особистості майбутніх учителів молодших класів

У статті актуалізовано поняття "особистість майбутнього учителя початкових класів", авторами досліджено особливості її формування, сформульовано короткі методичні поради.

Ключові слова: початкова школа, особистість майбутнього учителя початкових класів, професійна компетентність, особистісні якості, формування особистості майбутнього учителя

Iryna Ostapiovska, Natalia Pryymachuk. Formation of the personality of future teachers of the primary school. The concept of "the personality of the future teacher of primary school" is actualized in the article, authors investigate the specifics of its formation, formulate short methodological advices.

Key words: primary school, personality of the future teacher of primary school, professional competence, personality features, formation of the personality of the future teacher

Вступаючи до школи дитина розпочинає новий важливий етап у своєму житті. Раніше життя дошкільняти проходило у першу чергу в формі гри, а розвиток переважно був спрямований на формування навичок фізичної діяльності; безтурботне дитинство позбавлене турбот та обов'язків, адже все регулюють дорослі. Школа ж вимагає від дитини не тільки опанування нових знань, умінь та навичок, але й перебудови особистості, формування нового світогляду. І саме те, яким буде у майбутньому кожен із молодших школярів, що

він знатиме, умітиме, які риси характеру сформується та ідеали і моделі поведінки будуть ним засвоєні, значною мірою залежить від першого учителя. Враховуючи той факт, що учні початкових класів схильні до наслідування дорослих, важливим питанням є особистість учителя-класовода, оскільки саме він досить часто є тим самим зразком для наслідування.

Особистість – поняття, яким оперують численні науки: філософія, психологія, педагогіка та ін., тому й не існує єдино правильного її означення. Так, із педагогічної точки зору С. Гончаренко під особистістю розуміє конкретну цілісну людську індивідуальність, єдність її природних та соціальних якостей [1, с. 243]. "Психологічне" означення пропонує В. Шапар, згідно його підходу особистість – це "саморегульована динамічна функціональна система без упину взаємодіючих між собою властивостей, відносин і дій, що складаються в процесі онтогенезу людини" [3, с. 305]. У нашому дослідженні ми розглядатимемо особистість майбутнього вчителя початкових класів як складне багатоаспектне утворення, яке поєднує особистісні (характер, звички, моделі поведінки, світогляд тощо) та професійні якості (знання, професійні уміння та навички, педагогічний такт тощо). Таким чином формування особистості сучасних студентів, котрі стануть учителями молодших школярів доцільно проводити у двох сферах:

- 1) особистісній та
- 2) професійній.

Таким чином їх підготовку потрібно вести як у дидактичному, так і у виховному напрямках. Коротко охарактеризуємо кожен із них.

1. Особистісна сфера. До неї ми віднесемо характер, звички, світогляд. Усі ці складові перебувають у тісній взаємодії та піддаються взаємному впливу. Характер – сукупність відносно сталих індивідуальних рис людини, котрі відбиваються у стилі поведінки та ставленні до оточення і самої себе [1, с. 352], звички – особлива форма поведінки, застосування якої у певній ситуації набуває форми потреби [1, с. 135], та світогляд – особлива форма суспільної самосвідомості, через яку вона сприймає, осмислює та оцінює оточуючу дійсність та свою роль і місце у ній [1, с. 299], кожен із цих компонентів значною мірою

формується та розвиваються у результаті дії зовнішніх факторів. Не останнє місце серед таких "факторів впливу" належить навчальним закладам. Значним потенціалом, на нашу думку, володіють:

1) виховні ситуації організовані педагогами під час перебігу навчально-виховного процесу. Так, для формування позитивних рис характеру та корисних звичок доцільно створювати обставини, у яких студент досягне успіху тільки виявивши ту чи іншу рису характеру або скористається певною моделлю поведінки (яку потрібно перетворити у звичку). Для підсилення ефекту можна застосувати похвалу, відзначення, заохочення, моделювання "ситуації успіху" тощо;

2) ознайомлення із досягненнями світової культури та рідного народу. "Спілкування" із пам'ятками матеріальної (картини, архітектура, вироби декоративно-прикладного мистецтва тощо) і нематеріальної (музика, пісні, народний епос та ін.) культури сприяє формуванню у студентів відчуття прекрасного, прагнення до самовдосконалення, творчості;

3) приклад відомих, успішних та шанованих людей із аналізом тих корисних звичок та рис їхнього характеру, котрі дозволили досягнути їм такого статусу. Такі виховні "фрагменти" педагоги можуть використовувати під час навчальних занять у формі біографічних відступів, котрі стосуються особистостей пов'язаних із навчальною темою.

4) власний приклад. Загально відомим є той факт, що будь-які ідеали не знайдуть відгуку, коли педагог сам не підтримує їх. За такого підходу в студентів зазвичай виникатиме бажання чинити на перекір.

2. Професійна сфера. Цей аспект, на нашу думку, полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Професійна компетентність учителя полягає у єдності його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності [2]. Ми поділяємо думку А. Маркової, яка вважає, що професійно компетентна людина здатна:

1) успішно розв'язувати завдання навчання і виховання, готувати для суспільства випускників із бажаними психологічними якостями;

- 2) досягати бажаних результатів у розвитку особистості учнів;
- 3) мати й усвідомлювати перспективу свого професійного розвитку;
- 4) бути відкритою для постійного професійного навчання;
- 5) збагачувати досвід професії завдяки особистому творчому внеску;
- 6) бути соціально активною у суспільстві;
- 7) відчувати відданість педагогічній професії, прагнути підтримувати навіть у складних умовах її честь і гідність;
- 8) постійно виявляти професійну етику;
- 9) бути готовою до якісної та кількісної оцінки (і – самооцінки та вміти це робити) своєї праці;
- 10) бути задоволеною своєю професією [2].

Із перерахованих якостей видно, що формування професійної компетентності полягає не тільки і не стільки у подачі нових знань, формуванні педагогічних умінь та навичок, а у вихованні особистості здатної до самостійної роботи, котра прагне до самовдосконалення і розвитку, реалізації творчого підходу.

Підсумовуючи проведену роботу можна стверджувати, що формування особистості майбутніх учителів початкових класів – це складний багатоаспектний процес, котрий включає у себе як навчальну, так і виховну діяльність.

Література

Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

Ключові компоненти компетентності вчителя [Електронний ресурс] // Освітній портал Osvita.ua. – режим доступу до журн. : <http://osvita.ua/school/method/9170/> – (назва з екрану).

Шапар В. Сучасний тлумачний педагогічний словник / Віктор Шапар. – Х. : Прапор, 2007. – 640.